

Abychom předešli potížím, je důležitá včasná diagnostika nadání

Ing. Martina Ježková

S ředitelkou QIIDO Poradny, Mgr. Andreou Štefáčkovou, jsme si povídaly před každoročním setkáváním škol vzdělávajících mimořádně intelektově nadané děti. V našem rozhovoru jsme se dotkly problémů, se kterými se na ně učitelé i rodiče obracejí, ale i psychické zranitelnosti nadaných dětí. Nezapomínejme v rámci integrace i na problémy těchto dětí...

Qiido **podporuje vzdělávání a rozvoj intelektového potenciálu i sociálně-emočních dovedností** MiND, tj. dětí, které myslí jinak, dětí intelektově nadaných. Většina lidí si intelektové nadání spojuje výhradně s chytrostí a úspěchem, ale ono to tak být vůbec nemusí. **MiND je dítě s nadprůměrným a mimořádným IQ**, jehož projevy chování jsou specifické, způsoby myšlení i učení originální a vnímání či interpretace pocitů bývají mnohdy neobvyklé. A to může být někdy zdrojem nedorozumění a konfliktů. Potenciálu jejich vysoké inteligence totiž „ubírají“ problémy v sociálně-emoční oblasti. A právě proto tisíce z nich nejsou vůbec identifikované, ba naopak, dle projevů chování některých z nich jsou takové děti poměrně často označovány jako „zlobivé, nevychované, problémové, vyrušující v hodinách apod.“.

Pracujete v Qiido Poradně, s čím se na vás nejčastěji rodiče, případně učitelé obracejí?

Rodiče k nám většinou přicházejí s tím, že se jejich dítě projevuje jinak než většina jeho vrstevníků, má **potíže v sociálních vztazích nebo ve výuce**, ale zároveň mají pocit, že je v něm potenciál, který se naplno neprojevuje.

je. Hledají zejména radu, jak svému dítěti pomoci, **jak k němu přistupovat, aby bylo spokojenější a šťastnější**. A pro sebe pochopení, že v tom nejsou sami.

Učitelé se na nás nejčastěji obracejí ve chvíli, kdy ve třídě mají dítě, o kterém se domnívají nebo ví, že je nadané, rádi by se mu věnovali a co nejlépe ho rozvíjeli, snaží se, ale úplně nevědí, jak na to.

Společně poté hledáme cestu, jak k danému konkrétnímu dítěti nejlépe přistupovat a jak ho rozvíjet po stránce intelektové i socio-emoční.

Podle vašich zkušeností zažívají mimořádně nadané děti spíše školní úspěch, či neúspěch? Hodně záleží na osobnostním typu a vlastnostech daného dítěte. MiND, které jsou snaživé, pečlivé, výkonově zaměřené a socio-emočně vyzrálé, mohou být ve škole velmi úspěšné a oceňované. Právě tyto děti jsou jako nadané identifikované nejčastěji (podle **typologie Neimarka**

a Bettse jsou to děti tzv. „úspěšné či autonomní“). Velká část MiND se ale takto neprojevuje, jejich chování může být okolím vnímáno jako problémové, bývají nepozorní, selhávají při jednoduchých rutinních a pro ně nezajímavých úkolech, mají malé sebevědomí, a proto se ze strachu ze selhání do některých úkolů ani nepustí. Tyto děti pak zažívají ve škole spíše neúspěch a někdy až nepříjetí, mívají špatné známky, nerozumí si s učiteli ani s vrstevníky a často nikoho ani nenapadne, že by mohlo jít o děti nadané (dle stejné typologie tzv. „kreativní rebelové či defenzivní odpadlíci“).

Sama učím, ve škole i v Centru pro talentovanou mládež se setkávám s velmi šikovnými a nadanými dětmi. Často mám u nich pocit, že nadání se snoubí i s jakousi „psychickou křehkostí“. Je můj dojem správný, nebo ne?

Váš dojem je určitě správný, hezky jste to pojmenovala. MiND jsou opravdu často velmi zranitelné, což hodně souvisí s jejich **hypersenzitivitou a hyperexcitabilitou**. To znamená, že jsou citlivější k nejrůznějším podnětům, které vnímají silněji než ostatní lidé a výrazněji na ně reagují.

V praxi to může vypadat tak, že takové dítě může vnímat jako nadměrný hluk i běžný šum ve školní třídě, nesnese některé druhy textilií na kůži nebo se nedokáže soustředit na písemku, když cítí, jak se ze školní jídelny začíná linout vůně oběda. Na tyto situace pak může z hlediska dospělých i vrstevníků reagovat nepřiměřeně, někdy až afektivně. Tyto děti jsou často také **citlivější ve vnímání emocí svých i ostatních**, na běžné situace reagují emotivněji, může se také objevovat **až nepřiměřená empatie** vůči ostatním, kdy se velmi trápí např. kvůli hladovějícím dětem v Africe či válce, o které slyšely v televizi.

Jaké máte zkušenosti se spoluprací se školami, rozvíjí nadání dětí dostatečně?

Některé školy se snaží s MiND systematicky a koncepčně pracovat, rozvíjet je adekvátně jejich specifickým vzdělávacím potřebám. Takových škol je ale v rámci České republiky zatím bohužel stále málo. Na řadě škol se nadaným nevěnují vůbec s tím, že to přece nepotřebují, když jsou nadaní, na dalších proto, že nevědí, jak na to nebo proto, že si myslí, že žádné takové děti ve škole nemají. Pokud se někde MiND věnují, pak jde většinou o práci jednotlivých nadšených učitelů, kteří se snaží, ale bez podpory vedení a informací o tom, jak s MiND pracovat, to mají velice těžké.

My se proto v Qiidovi snažíme školám a učitelům v tomto pomoci a předávat jim **know-how ve vzdělávání a rozvoji MiND**. Naším vzdělávacím systémem pro učitele a ředitele ZŠ – **Qiido Akademií** – již prošli pedagogové ze 17 škol (v letošním roce se rozšíří o dalších minimálně 8 škol) a úzce spolupracujeme s 15 školami na celém území ČR.

S jakými typy psychických onemocnění se u mimořádně nadaných dětí setkáváte?

Tyto děti bývají velmi citlivé, mají na sebe vysoké, až nepřiměřené nároky a často se cítí nepřijímané svým okolím. Nejčastěji se u nich setkávám s různými druhy **úzkostí a fobií**, objevují se **psychosomatické obtíže**, relativně častý je i **rozvoj depresivních stavů a sebepoškození**, v nezávažnějších případech může dojít i k **pokusům o sebevraždu**.

Abychom mohli těmto potížím co nejlépe předejít, je důležitá včasná diagnostika nadání, která může lidem v okolí dítěte pomoci pochopit, proč se chová tak, jak se chová a přistupovat k němu tak, jak potřebuje, protože samozřejmě jiný přístup potřebuje MiND, jiný dítě s poruchou chování, s ADHD či poruchou autistického spektra.

Všechny tyto skupiny totiž mají své specifické potřeby, a to jak doma, tak ve škole.

Na co si u nadaných dětí (jako pedagogové) máme ve škole dávat pozor, jak k nim přistupovat, abychom je nezranili a naopak podpořili?

MiND potřebují pro svůj rozvoj a psychickou pohodu zejména respekt a toleranci ke svým odlišnostem.

Je třeba je brát takové, jací jsou, pomáhat jim rozvíjet jejich silné i slabší stránky, adaptovat se ve školním prostředí, ale nechtít je „lámat“ a chtít po nich, aby byli zcela konformní s většinou.

Byla bych moc ráda, kdyby se pedagogové snažili k nim **přistupovat laskavě a s respektem i ve chvílích, kdy jim úplně nerozumí** a jejich chování jim připadá neadekvátní či zvláštní. Aby se pokusili pochopit, že to jinak v té chvíli prostě neumí a snažili se jim pomoci překonat potíže vyplývající z jejich jinakosti a být šťastnými. ■